

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

(„Лик владара у српској прози 19. века“, кандидаткиња: Софија П. Тодоров)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовао комисију: 13. септембар 2024. године, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. Орсић, Срђан	доцент	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 15. јул 2022.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		председник
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. Максимовић, Горан	редовни професор	Српска књижевност, 2. јун 2008.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Нишу		члан
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. Хацић Радовић, Зорица	редовни професор	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 14. јун 2022.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		члан
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. Ераковић, Радослав	редовни професор	Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 14. јун 2017.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Филозофски факултет у Новом Саду		члан (ментор)
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5.		
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Софија (Предраг) Тодоров		
2. Датум рођења, општина, држава: 18.12.1994.		

3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив:

Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет; Српска књижевност и језик; Мастер професор српске књижевности и језика (србиста); Наслов завршног рада: *(Анти)утопијски елементи у драми "После милијон година" Драгутина Илића* (ментор: проф. др Сава Дамјанов, рад је одбрањен 2018. године)

4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2018, Језик и књижевност (Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет)

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

ЛИК ВЛАДАРА У СРПСКОЈ ПРОЗИ 19. ВЕКА

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикона и сл.

Докторска дисертација „Лик владара у српској прози 19. века“ има укупно 330 нумерисаних страница и садржи следећа поглавља: КЉУЧНА ДОКУМЕНТАЦИЈСКА ИНФОРМАЦИЈА (2–5) САДРЖАЈ (6–8) 1. УВОД (9–14) 2. ГЕРАСИМ ЗЕЛИЋ (1752–1828) 2.1. Ћудљиви француски император (15–24) 3. МИЛОВАН ВИДАКОВИЋ (1780–1841) 3.1. Правдољубиви цар (25–29) 3.2. Сусрет херцеговачког Велизара и рашког Јустинијана (30–38) 4. ПРОТА МАТИЈА НЕНАДОВИЋ (1777–1854) 4.1. Танконоги Хабзбурговац (39–43) 4.2. Вожд је стигао! (44–45) 4.3. Дивинизирани тополски сељак–ратник (46–48) 4.4. Народ и његов очински строги владар (49–55) 5. ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЦИЋ (1787–1864) 5.1. Животопис владара у записима „истинољубивог“ српског Плутарха (56–60) 5.2. Руднички спартанац (61–62) 5.3. Бранитељ народа и младих жена (63–64) 5.4. „Ево мене, ето вас...“ (65–67) 5.5. Милосрдни победник (68–72) 5.6. „Тајна“ хроника владарског бешчашћа (73–78) 5.7. Завидљиви владар (79–82) 5.8. Добри владар и његов двојник–тиранин (83–84) 6. НИЋИФОР НИНКОВИЋ (1788–[1850?]) 6.1. Дискредитујуће успомене књажевог берберица (85–88) 6.2. Тирански однос према „слугама“ (89–98) 6.3. Неукост суровог владара (99–102) 6.4. Руднички Казанова (103–105) 6.5. Лик Карађорђа у делу *Жизниописанија моја* (106–113) 6.6. Крагујевачки Калигула (114–119) 7. ЈОВАН ХАЦИЋ (1799–1869) 7.1. Дневник разочараног пречанина (120–128) 7.2. „Шваба“ на двору књаза Милоша (129–140) 8. ЈОВАН СУБОТИЋ (1817–1886) 8.1. Два портрета (не)омиљеног карловачког патријарха (141–147) 8.2. Глумачка вештина владара–монаха у „нинковићевским“ реминисценцијама Јована Суботића (148–154) 9. АНКА ОБРЕНОВИЋ (1821–1868) 9.1. Дневник владаревог братаница (155–160) 9.2. „Нико те на свету ко може тако оцрнити као фамилија“ (161–164) 10. ЉУБОМИР НЕНАДОВИЋ (1826–1895) 10.1. Напуљска апотеоза владара–песника (165–171) 10.2. Скице за портрет „идеалног“ српског владара (172–176) 11. ЈАКОВ ИГЊАТОВИЋ (1822–1889) 11.1. Бидермајерски теократа (177–187) 11.2. Лазаревићи и Бранковићи: српске средњовековне „игре престола“ (188–200) 12. ЧЕДОМИЉ МИЈАТОВИЋ (1842–1932) 12.1. Приватни живот краљевске породице (201–208) 12.2. Отац и син (209–213) 13. ВЛАДАН ЂОРЂЕВИЋ (1844–1930) 13.1. Романескна (зло)памћења краљевског лекара (214–230) 13.2. „Женопокориви“ владар (231–236) 14. СИМО МАТАВУЉ (1852–1908) 14.1. Владар „лилипутанске“ кнежевине (237–246) 14.2. „Је ли дажђело у нас овијех дана?“ (247–255) 15. ПЕРА ТОДОРОВИЋ (1852–1907) 15.1. Преговарачка вештина рудничког тиранина (256–262) 15.2. За и против Милоша (263–275) 15.4. Владар–покајник (276–290) 15.5. Три портрета тополског титана (291–297) 15.6. „Романсиране“ биографије рудничког Макијавелија (298–304) 16. ЗАКЉУЧАК (305–318) 17. ИЗВОРИ (319–320) 18. ЛИТЕРАТУРА (321–330).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У поглављу под редним бројем 1, мср Софија П. Тодоров је представила основне циљеве свог истраживања, а затим су образложена основна методолошка и теоријска полазишта, која су коришћена при анализи лика владара у српској прози 19. века. Кандидаткиња је посебно истакла своју намеру да, уз ослањање на научно-релевантну литературу, проучи, допуни и систематизује досадашње резултате анализе статуса лика владара у делима Герасима Зелића (1752–1828), Проте Матије Ненадовића (1777–1854), Милована Видаковића (1780–1841), Вука Стефановића Караџића (1787–1864), Нићифора Нинковића (1788–[1850?]), Јована Хацића (1799–1869), Јована Суботића (1817–1886), Анке Обреновић (1821–1868), Јакова Игњатовића (1822–1889), Љубомира Ненадовића (1826–1895), Чедомиља Мијатовића (1842–1932), Владана Ђорђевића (1844–1930), Симе Матавуља

(1852–1908), Пере Тодоровића (1852–1907), као и писаца попут Александра Пишчевића (1764–1820) и Никанора Грујића (1810–1887), чије је прозно стваралаштво такође обухваћено примарним пољем истраживања, иако то није учињено у оквиру засебних поглавља. Овај истраживачки подухват заснован је, између осталог, на потрази за одговором на питање због чега и услед каквих (ван)литерарних утицаја се историјски прототипови владара разликују од својих „ретушираних“ очинских фигура у српској деветнаестовековној прози, односно у којој мери је индивидуални стваралачки поступак српских књижевника условљавао (књижевноисторијску и рецепцијску) судбину одређених ликова, чији је социјални статус у деветнаестовековним друштвима био неспорно привилегован. С обзиром на то, детаљнија анализа поменутих (тематски најчешће врло комплексних) прозних остварења доприноси анализи развојног пута модерне српске прозе, као и (ре)валоризацији остварења која су, у време када су први пут публикована, била маргинализована од стране књижевне критике, упркос томе што су привлачила велику пажњу ондашње читалачке публике. Кандидаткињино уводно објашњење избора теме, примарне грађе и стручне литературе, као и примарних теоријско-методолошких смерница, потврђује да је мср Софија П. Тодоров одабрала, на адекватан начин, полазну тачку за свеобухватну дијахронијску и синхронијску анализу недовољно проученог књижевноисторијског феномена. **У поглављу под редним бројем 2**, детаљно је анализиран лик императора Наполеона Првог Бонапарте у *Житију* архимандрита Герасима Зелића (1752–1828). На почетку овог поглавља докторске дисертације мср Софије П. Тодоров, представљен је дијахронијски преглед ставова релевантних проучавалаца стваралаштва Герасима Зелића, уз критички осврт на досадашња тумачења жанровских, постичких и тематских обележја Зелићеве нефикционалне прозе, преваходно оних која оправдавају кандидаткињин методолошки приступ успоменама (не)поузданог српског хроничара владавине хировитог Корзиканца. Цар Наполеон је, као прототип, недвосмислено политички и војно најмоћнија европска владарска фигура, описана у српској прози 19. века, упркос томе што је, услед (ауто)цензуре, портрет Зелићевог књижевног (анти)јунака остао интенционално недовршен, попут бидермајерског портрета (ништа мање ниског) јунака Јакова Игњатовића (1822–1889), сентандрејског трговца Софре Кирића. Статус лика „ћудљиво“ француског владара у мемоарским записима Герасима Зелића анализиран је у овој дисертацији темељно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. **У поглављу под редним бројем 3** разјашњена је позиција ликова српских средњовековних владара у прозном стваралаштву Милована Видаковића (1780–1841). Кандидаткиња је аргументовано образложила због чега је у својим тумачењима највећу истраживачку пажњу посветила лику младог краља Душана у фабулативно-сижејној структури прве „части“ романа *Љубомир у Јелисијуму* (Видаковић 1814), остварењу које несумњиво припада вредносном врху целокупног књижевног стваралаштва родоначелника модерног српског романа. Према кандидаткињиној интерпретацији, ово је једини роман у којем је аутор с успехом литерарно уобличио портрете владара чији су прототипови историјске личности, попут Стефана Уроша Четвртог Душана Немањића, при чему је њихова судбина на естетски релевантан начин „романескно“ испреплетена са рецепцијски најпривлачнијим подвизима Видаковићевих имагинарних ликова. Ослонивши се на сазнања до којих је дошла током прелиминарне фазе рада на овој теми, кандидаткиња је већ у овом поглављу обезбедила приоритет тези да позитивна психолошка карактеризација лика владара представља велику реткост у нашој деветнаестовековној прози, пошто је већина српских писаца из наведеног књижевноисторијског периода била изненађујуће ненаклоњена својим „миропомазаним“ (анти)јунацима. Статус лика најславнијег српског средњовековног владара, у књижевноисторијски и уметнички најзначајнијем роману Милована Видаковића, анализиран је у овој дисертацији акрибично и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. **У поглављу под редним бројем 4** темељно је (ре)интерпретинаран и упоредно анализиран статус ликова двојице владара (Карађорђе и цар Јосиф Други), у једном од најпопуларнијих остварења српске документарно-уметничке прозе. С једне стране, према кандидаткињиним (имаготипском) тумачењу, епизодни лик „танконог“ хабзбуршког цара Јосифа Другог је, захваљујући приповедачкој вештини Проте Матије Ненадовића (1777–1845), преображен у својеврсну метонимијску манифестацију „немачке“ вероломности, чиме је српска проза 19. века добила један од првих, уједно књижевноисторијски релевантних, негативних владарских портрета. С друге стране, након врло детаљне анализе Карађорђевог (без)грешног лика у *Мемоарима*, констатовано је како драматизовани приповедач

перманентно покушава да обликује идеализован лик владара, настојећи у исто време да објективно прикаже догађаје чији је био учесник, што је својеврсна контрадикција чије је присуство у делу „затомљено“ искључиво приповедачким талентом писца, а не историјским чињеницама. Управо због (логички) супротстављених ауторових покушаја објективизације догађаја из Првог српског устанка с једне стране, односно митологизације главног јунака с друге стране, одређене епизоде из несумњиво канонског остварења српске књижевности настале су искључиво из решености аутора да својем јунаку обезбеди психолошки алиби. Међутим, према мишљењу кандидаткиње, колико год да се писац трудио да створи лик очински брижног сељака-ратника, општепознати контроверзни поступци историјског прототипа су „контаминирали“ житије књижевног јунака, што је проблем с којим су се, како ауторка ове дисертације континуирано апострофира, суочавали сви српски писци обухваћени темом овог истраживања. Статус ликова „вероломног“ хабзбуршког цара и прометејски трагичног тополског титана, у мемоарским записима Матије Ненадовића, анализиран је подробно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. У **поглављу под редним бројем 5** су студиозно анализирана дела Вука Стефановића Караџића (1787–1864) која су, упркос високом степену жанровске хибридности, обезбедила кандидаткињи могућност свеобухватног истраживања „ванлитерарних“ узрока негативне морално-етичке карактеризације лика владара у српској књижевности 19. века (Караџић 1828; Караџић 1969; Караџић 2012). Да је политички контекст имао, барем у овом случају, одлучујућу улогу приликом формирања ауторовог (критичког) става према историјском прототипу, а самим тим и јунаку сопственог дела, недвосмислено сведоче много пута проучавани и интерпретирани „јавни“ и „тајни“ списи Вука Стефановића Караџића, чија тематско-мотивска структура, према наводима кандидаткиње, омогућава да их (ипак) тумачимо као књижевни текст. Како је „ретуширана“ биографија Милоша Обреновића била унапред наручена (*Милош Обреновић или Грађа за српску историју нашега времена*), а самим тим и финансирана од стране (не)добронамерног властодршца, не изненађује чињеница да је његов лик представљен у потпуности афирмативно. Према мишљењу кандидаткиње, Вук Караџић је плутарховски вештим избором државотворно-апологетских формулација, сцена из приватног живота и подвига (будућег) владара, насликао идеализован лик „неустрашивог“ јунака. Међутим, захваљујући „тајној историји“ Милошеве владавине (*Особита грађа*), постаје очигледно колико су притисци „мецене“ били од пресудног значаја на формирање његовог портрета у „јавној“ историји, док се у „тајној“ историји манифестују све негативне карактеристике лика владара, те на тај начин добијамо увид у два супротна (књижевна) портрета истог историјског прототипа. На основу тога, кандидаткиња је констатовала да су моралне карактеристике прототипа, баш као и династички „афинитети“ самог аутора, имали често пресудну улогу у креирању одређеног владарског лика, у српској прози 19. века. Статус јанусовски подвојеног лика кнеза Милоша у делима Вука Караџића, анализиран је подробно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. У **поглављу под редним бројем 6** представљени су резултати проучавања статуса лика владара у мемоарским записима Нићифора Нинковића (1788–[1850?]), уз осврт на булгаковљевску судбину рукописа који је постао доступан српској читалачкој публици читав век након смрти (озлојеђеног) аутора. Ослањајући се на резултате свеобухватне анализе примарне истраживачке грађе, кандидаткиња је закључила да критички осврт на лик и дело Милоша Обреновића заиста није толико присутан ни у једном другом књижевном тексту, као у мемоарима владаревог берберина. Прецизније, ни у једном другом анализираном прозном делу, према кандидаткињином мишљењу, није тако лако доказати узроке личне мотивације за дискредитацију одређене историјске личности, као у делу *Жизниописанија моја*. Субјективност је свакако доминантна особина Нинковићевих мемоара, што је до сада много пута уочено у стручној литератури, те његови мемоари обилују духовитим колико и карикатурално искривљеним догађајима из живота властодршца. Лични однос, а нарочито фрустрирајућа спознаја хомодијегетичког приповедача о сопственој моралној и интелектуалној супериорности над насилним и „безграматним“ владарем, очигледно су утицали на литерарно уобличавање (најпознатије) негативне владарске фигуре у српској прози 19. века. Таква појава такође иде у прилог кандидаткињином закључку да су наведени аутори прибегавали тенденциозној карактеризацији својих ликова првенствено услед личног искуства стеченог у контактима са одређеним историјским прототипом, а од потребе за истицањем надмоћне позиције интелектуалца над владарем није одустао ни Јован Хаџић (Милош Светић), чијим је сећањима на боравак у Србији

посвећено наредно поглавље ове дисертације. Статус лика крагујевачког „Калигуле“ у мемоарским записима Нићифора Нинковића анализиран је подробно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. У поглављу под редним бројем 7, кандидаткиња је своју анализу дневничких записа Јована Хаџића (1799–1869) отпочела луцидном напоменом да би сваки савремени читалац његових дневничких записа морао имати у виду како је правничка вештина углађеног новосадског адвоката представљала много већи извор опасности за Милоша Обреновића, него бријач његовог преплашеног и пониженог берберина, Нићифора Нинковића. Како кандидаткиња истиче у уводном делу овог поглавља (ослањајући се на малобројна савремена ревалоризујућа тумачења Хаџићевих литерарно уобличених успомена), у делу *Спомени из мојега дневника* (Хаџић 2013), аутор накнадно реконструише своја сећања на службу код Милоша Обреновића (оригинални дневник наводно је изгорео током бомбардовања Новог Сада 1849. године), од књажевог званичног позива па све до Милошевог изгнанства 1839. године. Ослањајући се на поступак упоредне анализе, кандидаткиња у овом поглављу посебно истиче да се, док је понижени Вук Караџић „денунцијантски“ педантно описивао у *Особитој грађи* књажеву личност у свим сферама живота, Хаџић највише бавио његовом политичком делатношћу, истичући првенствено књажеве негативне (тиранске) карактеристике које су се неповољно одразиле на политичке прилике у земљи. Мада су различити аспекти књажевог приватног и јавног живота заинтригирали Јована Хаџића и Вука Караџића, то према запажању кандидаткиње не умањује књижевноисторијску релевантност чињенице да анализирана дела двојице великих (филолошких) опонената пружају подједнако значајан допринос изучавању статуса лика владара у српској књижевности 19. века. Иако нису били сагласни око тога како би требало извести стандардизацију српског језика, мср Софија Тодоров констатује како нема сумње да су Вук Караџић и Јован Хаџић имали идентичан став о томе да би, пре свега, дискредитујући догађаји из живота историјског „прототипа“ морали бити транспоновани у њихову документарно-уметничку прозу. Статус лика владара у дневничким записима књажевог (не)лојалног пречанског законодавца, анализиран је подробно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. У поглављу под редним бројем 8 представљени су резултати тумачења статуса лика владара-теократе, у врло обимном и још увек недовољно проученом аутобиографском остварењу Јована Суботића (1817–1886). Приликом избора примарне грађе, кандидаткиња је имала у виду чињеницу да је српска државност формално обновљена тек на Берлинском конгресу 1878. године, међутим, тиме није могао бити умањен или оспорен историјски значај „неформалних“ предводника српског народа у 19. веку, попут устаничких вођа или црквених великодостојника какви су били Петар Други Петровић Његош и Јосиф Рајачић. У аутобиографији Јована Суботића (Суботић 2009), лик патријарха Јосифа Рајачића је, према мишљењу кандидаткиње, изненађујуће негативан, односно ништа мање дискредитован него лик Милоша Обреновића у делу Нићифора Нинковића. Портретишући својег књижевног (анти)јунака као користољубивог и егоистичног, Суботић „руши“, умањује или сасвим демистификује лични допринос „народног“ патријарха, у очувању националних интереса Срба у Аустријској царевини. Према завршном запажању кандидаткиње, савремени читалац врло тешко може да се отме утиску како је Суботић-приповедач уступио место Суботићу-драмском писцу, да би с (релативно скромним) успехом остварио свој наум о стварању психолошки уверљивог портрета превртљивог „глумца-владара“ на српској деветнаестовковној политичкој позорници. Статус лика карловачког владара-теократе у фабулативно-сигејној структури чињенично „позданих“ реминисценција патријарховог утицајног политичког опонента, анализиран је минуциозно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. У поглављу под редним бројем 9 представљени су резултати проучавања статуса лика владара у дневничким записима Анке Обреновић (1821–1868). Кандидаткиња већ у уводном делу поглавља прецизно истиче да је предмет анализе портрет литерарног двојника, у овој дисертацији очигледно свеприсутног, Милоша Обреновића, из перспективе његове братанице, Анке Обреновић, јединог женског „пера“ обухваћеног овим истраживањем српске књижевне баштине. Кандидаткиња посебно издваја чињеницу да је *Дневник* естетски колико и културолошки значајан јер веома млада жена у њему бележи своја луцидна запажања о угледним личностима које „церемонијално“ упознаје, као привилегована припадница владајуће династије. С обзиром на то да није писала са намером да њено дело буде публикувано, већ

је томе приступала као личној колико и интимној исповести чија је ауторка (наводно) и једина читатељка, кандидаткиња истиче ауторкину слободу при изношењу ставова и неспутаност при неповољном описивању одређених личности, високо позиционираних на друштвеној лествици ондашњег српског друштва (управо је нескривени анимозитет драматизоване приповедачице, према једном од главних протагониста њених дневничких записа, подстакао кандидаткињу да у наслов потпоглавља 9. 2. унесе опомињућу „синтагматску“ изјаву Нушићевог ујка Васе, упућену кратковској „владарки“ Живки). Иако је ауторкиној владарској фамилији непотистички концепт управљања државом био много дражи од законима прописане (само)контроле какву им је, на пример, наметао устав, лику Милоша Обреновића није додељен статус позитивног јунака чак ни у интимним исповедним белешкама његове младе рођаке. Статус лика владара у дневничким записима књажеве нинковићевски критичне братанице, анализиран је подробно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. У поглављу под редним бројем 10 је тумачено канонско дело српске документарно-уметничке прозе, чија је неспорно велика рецепцијска привлачност, од самог настанка овог текста, била последица стваралачке одлуке Љубомира П. Ненадовића (1826–1895) да створи идеализовани лик владара-песника. Како кандидаткиња наглашава, путописац вешто изоставља негативне аспекте владавине својег цетињског јунака, фокусирајући се на позитивне стране његове личности и доказе о великом угледу који ужива међу својим сународницима, баш као што је то учинио и његов отац, када је описивао подвиге Његошевог државничког узора, Карађорђа. Свест о патњама народа која Ненадовићевог Његоша не напушта, чак ни када је далеко од своје земље, сведочи према мишљењу кандидаткиње пре свега о тада социјално пожељном патерналистичком односу владара према „својем“ народу (инсистирање већине писаца на очинској фигури владара, довела је кандидаткињу до закључка о парадигматском моделу карактеризације већине ликова, који су предмет помне анализе у овој дисертацији). Прецизније, Ненадовићев славни јунак представљен је као пожртвовани отац својих поданика. Због свега тога, кандидаткиња констатује да је управо уверљив књижевни лик наводио генерације читалаца да (о)лако поверују у биографску поузданост пишчевих исказа о карактерно беспрекорном песнику-владару, толико различитом од Обреновића (оптужбе за учешће породице Ненадовић у убиству кнеза Михајла имале су, као што је познато, трагичан исход, тако да Његошев ваљевски апологета, како се истиче у дисертацији, никада није ни покушао да глорификује припаднике „своје“ династије). Статус лика владара у путописним реминисценцијама Његошевог фасцинираног напуљског сапутника, анализиран је детаљно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. У поглављу под редним бројем 11 анализирана је позиција лика владара у прозном стваралаштву Јакова Игњатовића (1822–1889), а посебна пажња је посвећена његовим „рапсодичним“ *Мемоарима* и историјском роману *Ђурађ Бранковић*. Ослањајући се на резултате поступка упоредне анализе, кандидаткиња констатује да Јаков Игњатовић у својим литерарно уобличеним успоменама, попут Јована Суботића, такође демистификује лик „бидермајерског теократа“ Јосифа Рајачића. Насупрот историјским сведочанствима која сведоче о политичкој истрајности и дипломатској вештини историјски аутентичног прототипа, чији је најбољи репрезент управо борба за Српску Војводину током Буне (1848–1849), ови аутори инсистирају на његовом негативном морално-етичком портретисању (Никанор Грујић стога заслужује, према уверењу кандидаткиње, да буде идентификован као једини литерарно даровити апологета Јосифа Рајачића). Сазнања до којих се дошло на основу поређења њихових романескно (не)уверљивих портрета јесте да је лична пристрасност двојице драматизованих приповедача непосредно утицала на формирање лика Јосифа Рајачића, а овакав поступак карактеризације био је пре свега последица тога што су хроничари патријархове „владавине“ били његови дугогодишњи политички неистомишљеници. За разлику од Јована Суботића, који ствара негативни патријархов лик превасходно из утилитарно-политичких разлога, Игњатовићев много пута доказани анимозитет према „прототипу“ је, према образложењу кандидаткиње, био много личнији и емотивнији, што је довело до његовог одређивања за поступак радикалније фикционализације, упркос декларативном инсистирању на фактографској поузданости *Мемоара*. Јаков Игњатовић је, како кандидаткиња конзистентно истиче, био бриљантан приповедач, а не званични „историк“ Буне. Стога се може констатовати да је лик Игњатовићевог патријарха представљен једнострано и субјективно, али, тиме није ни у најмањој мери умањена уметничка вредност овог изузетног дела. У оквиру овог поглавља, кандидаткиња се посебно

посветила анализирању поетичко-стилски и жанровски „архаичног“ видаковићевског романа Јакова Игњатовића *Ђурађ Бранковић*, аргументовано доказавши колико је ово дело релевантно за сваки покушај савременог тумачења многобројних метаморфоза лика владара у српској деветнаестовековној прози. Према интерпретацији кандидаткиње, Јаков Игњатовић је, за разлику од својих савременика, уложио велики стваралачки труд како би реализовао тада нимало популарну идеју о нужности (историјске) рехабилитације злосрећних Бранковића, представивши главног јунака својег романа као трагичног хероја којем је, поред будућности државе, ништа мање битно какав ће траг у (зло)памћењу српског народа оставити његова „издајничка“ породица. На основу детаљне анализе дошло се до закључка да је Ђурађ, за романсијера Јакова Игњатовића, идеализован владар-ратник, те да ни његови карактерни недостаци који се ненадовићевски „узгредно“ спомињу у роману, не умањују његову повлашћену позицију у стваралачкој визији сентандрејског романсијера, чинећи га једном од ретких и сасвим неочекиваних позитивних владарских фигура, из књижевноисторијског и хронолошког периода, обухваћеног овом дисертацијом. Статус лика владара у жанровски хетерогеном опусу једног од најбољих српских деветнаестовековних писаца анализиран је подробно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. **У поглављу под редним бројем 12** представљени су исходи пажљивог ишчитавања и класификације парадигматских обележја фабулативно-сижејне структуре жанровски хибридног остварења Чедомиља Мијатовића (1842–1932), под насловом *Успомене балканског дипломате* (Мијатовић 2008). Мада се *Успоменама балканског дипломате* интенционално приступило као документарно-уметничкој прози, односно литерарно уобличеним успоменама београдског полихистора-спиритисте, ово дело такође представља важан извор историографских података о политичким збивањима на Балкану и у Краљевини Србији, у периоду који обухвата крај 19. и почетак 20. века. Међутим, романескни карактер Мијатовићевог стваралачког поступка, који егзистира на веома порозној жанровској граници између фикционалне и нефикционалне прозе, посебно када су у питању описи приватног живота Обреновића, оправдава кандидаткињину иницијалну претпоставку да се овом делу данас мора (опрезно) приступити као књижевном остварењу, а не чињенично поузданом историјском сведочанству о успону и паду династије Обреновић. Приповедачки поступак Чедомиља Мијатовића је, према мишљењу кандидаткиње, реалистички аналитичан и критичан, а његови закључци засновани су на бројним документима и изворима који омогућавају да се боље разуме један од најзначајнијих периода у историји модерне српске државе и схвати због чега је Мијатовић за централне личности својег дела одабрао управо двојицу српских владара чији однос, изуземо ли (не)доказани регицид, није био ништа мање комплексан од оног између краља Стефана Дечанског и његовог сина Душана, двојице јунака историјског романа Милована Видаковића *Љубомир у Јелисијуму*. Описи приватног живота српских краљева, према аргументованом завршном образложењу кандидаткиње, чине ово дело данас рецепцијски привлачнијим и књижевноисторијски релевантнијим него ауторова аподиктичка запажања о многобројним политичким (не)успесима Оца и Сина. На основу резултата пажљивог превреднујућег ишчитавања и тумачења *Успомена балканског дипломате*, констатовано је како је Мијатовићев приповедачки дар дошао до изражаја управо приликом стварања психолошки сложених ликова владара, чије су државничке способности биле равне само њиховим карактерним манама. Статус лика владара у прустовски (не)поузданим реминисценцијама једног од најугледнијих српских деветнаестовековних дипломата и политичара, анализиран је темељно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. **У поглављу под редним бројем 13** детаљно је анализирана позиција лика владара у фабулативно-сижејној структури *Голготе*, књижевноисторијски и естетски најуспелијег прозног остварења Владана Ђорђевића (1844–1930). На почетку овог поглавља, представљен је дијахронијски преглед ставова релевантних савремених проучаваоца стваралаштва Владана Ђорђевића, уз додатни осврт на досадашња тумачења жанровских, поетичких и тематских обележја његове прозе, превасходно оних која оправдавају кандидаткињин наглашено селективни ревалоризацијски приступ многобројним прозним ламентима разочараног хроничара владавине Обреновића. Према уводном објашњењу кандидаткиње, лик владара био је ништа мање интригантан за Владана Ђорђевића, аутора романа *Голгота*, него за Чедомиља Мијатовића, тако да је оперетски буран живот првог краља обновљене српске државе, сасвим очекивано, послужио као примарни тематски предлогак за овај роман. Проучавајући додатно биографију овог аутора, чија је вишедеценијска повезаност са

Обреновићима одиграла пресудну улогу у формирању лика краља Емилијана, потврдило се да су односи између историјског прототипа и самог романописца – који је уједно лако препознатљиви и реалистички свезнајући „драматизовани“ приповедач у овом делу – били променљиви и нестабилни. Међутим, психолошки портрет овог владара се, према тумачењу кандидаткиње, одликује високим нивоом реалистичности и емоционалне комплексности, што афирмише тачност кандидаткињине иницијалне тезе да је Ђорђевићев приповедачки таленат дошао до потпуног изражаја тек када се разочарао у (превртљиве) припаднике династије, којој је подарио најбоље године својег живота. Детаљном анализом различитих аспеката краљеве личности, дошло се такође до закључка да је наслов романа заправо комично-гротескан, као и да су личне аспирације нарцисоидног краља увек биле изнад потреба државе којом је деценијама (не)успешно управљао. У завршним запажањима кандидаткиње је истакнуто да је лик владара у овом роману негативан, уз врло дикретне примесе позитивних етичких карактеристика, које су опстале у домановићевски суморним призорима са српског двора пре свега као сенименталне реминисценције приповедача на ранији период својег живота, када је полагао велике наде у врло младог и наводно неисквареног кнеза. Статус лика владара у роману интелектуално свестраног српског писца, лекара и политичара, анализиран је темељно и на научно релевантан начин, односно у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. **У поглављу под редним бројем 14** кандидаткиња се определила за поступак критичког преиспитивања функције хумористичког дискурса у поступку карактеризације владарских ликова, чији статус у прозним делима Симе Матавуља (1852–1908) потврђује општеприхваћени став о приповедачкој вештини једног од најзначајнијих српских реалистичких писаца. Кандидаткиња је у овом поглављу недвосмислено саопштила да би овај истраживачки подухват био непотпун, у случају да је остала занемарена литерарна судбина династије, која је била подједнако опасан политички противник за Обреновиће, колико и потомци Црног Ђорђа. Стога је предмет њене детаљне анализе било Матавуљево дело *Десет година у Мавританији* (Матавуљ 1953; Матавуљ 2008), чије је протејски неухватљиво жанровско одређење заокупљало пажњу многих генерација истраживача нашег књижевног наслеђа. Њено интересовање било је, сасвим очекивано, усмерено ка портрету владара, чији је прототип био књаз Никола Први Петровић (тога су 1899. итекако били свесни и озлојеђени дворски читаоци наведеног дела у „Мавританији“). Како кандидаткиња наводи, Матавуљ посредством алегорије, односно свифтовски „непрозирног“ приповедања, описује до танчина свакодневни живот измучених становника у брдовитој домановићевској дистопији. Ослањајући се на резултате упоредног ишчитавања, кандидаткиња такође истиче да, попут претходно анализираних остварења Вука Караџића, прозни опус Симе Матавуља садржи два (међусобно контрадикторна) портрета црногорског владара, од којих је онај „јавни“ из *Биљешака једног писца* био очекивано позитивнији од оног „непрепознатљивог“ из *Десет година у Мавританији*. Матавуљ се, према њеној интерпретацији, левантински „безазлено“ подсмева народу који, упркос спознајама о „мог[у]ловој“ тиранској нарави, истрајава у томе да уздиже аутократу и његов репресивни начин владавине. Иако је лик владара у оба ова дела негативно окарактерисан, делимично или у потпуности, у Матавуљевој аутобиографији, ипак, преовлађују позитивне оцене његове улоге у друштву. Разлог за то су пре свега литерарни аспекти из живота владара, којима се далматински „извањац“ детаљно позабавио у својим реминисценцијама. У питању је, наравно, књижевно стваралаштво ренесансно свестраног кнеза, настало из „скромне“ просветитељске интенције владара да својим делима културно уздигне и оплемени поданике. Истичући кнежевске уметничку црту, приповедач улаже велики „објективни“ књижевно-критички труд како би доказао вредност *Балканске царице*, дивећи се, никада сасвим искрено, таленту Његошевог (наводно легитимног) песничког наследника. Иако Матавуљ перманентно инсистира на анегдотско-чињеничној поузданости сопственог приповедачког поступка у *Биљешкама једног писца*, пажљивим читањем његових дела, уочава се, према закључку кандидаткиње, да је његов „објективни“ дискурс ипак резултат пристрасности, па чак и личне озлојеђености, а то је управо парадигматски модел „присећања“ на познанства с владарима, у српској прози 19. века. Статус лика „мавританијског“ аутократе-полихистора у прозним делима Симе Матавуља анализиран је у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. **У поглављу под редним бројем 15** анализиран је, врло детаљно, роман *Смрт Карађорђева* Пере Тодоровића (1852–1907). Ликовима Карађорђа и Милоша Обреновића посвећена је изузетно велика пажња у овом завршном поглављу, не само због тога што *Смрт Карађорђева* хронолошки настаје након већине других анализираних остварења, него и због

тога што омогућава да се, кроз дијахронијски пресек остварених резултата свеобухватне анализе примарне грађе, установи кроз какве је преображаје прошла фигура владара у српској књижевности, током 19. века. Власт коју поседује Тодоровићев (анти)јунак заснива се на „архаичној“ оријенталној тиранији и „модерном“ европском полицијско-репресивном надзору над приватним животима поданика, укључујући чланове династије. Као што је аргументовано образложено у неколико поглавља дисертације, судбине Карађорђа и кнеза Милоша биле су (не)очекивано инспиративне за српске писце попут Пере Тодоровића (упркос трагичним династичким поделама и личној политичкој оријентацији одређених аутора), те се кандидаткиња управо из тог разлога определила да, у завршној етапи тумачења *Смрти Карађорђевог*, искористи упоредни аналитичко-дедуктивни метод. Компаративном анализом су, у овом поглављу, обухваћени *Мемоари* Проте Матије Ненадовића, Нинковићева *Жизниописанија* и, наравно, Тодоровићев роман *Смрт Карађорђевог*. Иако ови аутори, углавном, описују различите временске периоде из Карађорђевог живота, кандидаткиња је прецизно означила комплементарне тематско-мотивске упоришне тачке, релевантне за литерарно уобличавање Вождовог портрета у њиховим делима. Код Проте Матије Ненадовића, Карађорђе је идеализован, готово у потпуности, с циљем да се прикаже као супротност Милошевој тиранској личности. Иако Нинковићев Карађорђе има бројне негативне психолошке карактеристике, оне позитивне, ипак, преовлађују. Узрок томе је њихово прибегавање истоветном моделу афирмативног профилисања одређених протагониста (Вожд и њему лојални поданици), како би се реализовала приповедачки ефектна субверзивна деградација lika Милоша Обреновића. За разлику од претходна два аутора, у анализираном роману Пере Тодоровића приповедач не идентификује своје јунаке ни као позитивне, ни као негативне, већ „допушта“ својим ликовима (кнезу Милошу и Карађорђу) да сами образложе своје поступке, посебно у интимним тренуцима, веома погодним за солилоквијуме покајничко-исповедног карактера. Карађорђевог фигура владара-покајника представљена је у овом роману као комплексна личност, што је кандидаткиња искористила како би доказала да је овај неспорно талентовани аутор имао много модернији стваралачки сензибилитет од, на пример, својег савременика и ништа мање лојалног обреновићевца, Владана Ђорђевића. На основу свега наведеног, кандидаткиња констатује да Тодоровићев Карађорђе поседује импозантну моћ интроспекције, којом долази до спознаје о сопственим многобројним слабостима (ниједан други лик владара, од свих претходно споменутих, није толико емотивно фрагилан у интимним тренуцима, као будућа жртва својег превртљивог кума). То је оно што га, поред свега осталог, диференцира не само од Протиног „доброг“ и Нинковићевог „хировитог“ Карађорђа, него и од већине осталих владарских ликова, обухваћених овом дисертацијом. Мада су парадигматске жанровске одлике романа „поштеделе“ Перу Тодоровића од „фактографских“ ограничења нефикционалне прозе, с којима су се суочили Прота Матија Ненадовић и Нићифор Нинковић, кандидаткиња на крају овог (најобимнијег) поглавља истиче да *Смрт Карађорђевог* несумњиво представља једно од незаобилазних књижевних остварења, приликом сваког покушаја савременог проучавања статуса lika владара у српској прози 19. века. Статус lika Карађорђа и Милоша у роману аутора чије су морално-етичке трансгресије и политичко конвертитство (пре)дуго детерминисали његов незавидан статус у српској књижевној историографији, анализиран је на научно релевантан начин и у складу с теоријско-методолошким смерницама наведеним у *Уводу*, при чему није нарушена тематска хомогеност целокупног истраживачког подухвата. У поглављу под редним бројем 16 кандидаткиња је на есејистички проницљив и научно релевантан начин представила закључке својег рада, утемељене на свеобухватној синтези резултата дијахронијског и синхронијског проучавања статуса lika владара у жанровски, поетички и естетски репрезентативним делима Герасима Зелића, Проте Матије Ненадовића, Милована Видаковића, Вука Стефановића Караџића, Нићифора Нинковића, Јована Хацића, Јована Суботића, Никанора Грујића, Анке Обреновић, Јакова Игњатовића, Љубомира Ненадовића, Чедомиља Мијатовића, Владана Ђорђевића, Симе Матавуља и Пере Тодоровића. Остварени резултати класификовани су на прегледан начин, а закључци, поткрепљени конкретним примерима из примарне грађе, додатно су разјашњени. Тематска структура завршног (закључног) поглавља, према томе, потврђује мишљење Комисије да је дисертација под насловом „Лик владара у српској прози 19. века“ написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у складу са *Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду* који је повезан са садржајем докторске дисертације. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду уредника часописа о томе.

1.

1. 1. Савић [Тодоров], С. (2019). Фигура оца у делима Александра Пишчевића, Нићифора Нинковића и проте Матије Ненадовића: упоредна анализа. *Липар: лист за књижевност, уметност и културу*, 245–253. ISSN 1450-8338 (M52)

1. 2. Савић [Тодоров], С. (2019). Аутобиографија ‘Мој живот (1764-1805)’ Александра Пишчевића. *Баштина: гласник*, св. 47, 517–524. ISSN 0353-9008 (M51)

2.

2. 1. Савић [Тодоров], С. (2022). Упоредна анализа ликова у делима *Труп* и *Злостављање*. У: Тошовић, Б. (уред.) (2022). *Андрићева приповетка*. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität; Banjaluka: Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske; Beograd: Svet knjige: Nmlibris; Sokobanja: Narodna biblioteka „Stevan Sremac“. 434–447. ISBN - 978-3-9504299-9-2; 978-86-7396-853-7; 978-86-82623-45-8; 978-99976-27-65-0 (M33)

2. 2. Савић [Тодоров], С. (2020). Укидање интима у антиутопијској драми ‘После милијон година’ Драгутина Илића. У: Бошковић, Д., Николић, Ч. (уред.) (2020). *Српски језик, књижевност, уметност: зборник радова са XIV међународног научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (25-27. X 2019.)*. Књ. 2, *Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури*. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет. 283–291. ISBN - 978-86-80796-63-5 (M33)

2. 3. Савић [Тодоров], С. (2020). Negativne manifestacije unutrašnje hladnoće u Andrićevim pripovetkama ‘Mustafa Madžar’ i ‘Bife Titanik’. У: Тошовић, В. (уред.) (2020). *Крипоетика I*. Andrića i ruskih nobelovaca. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität; u Banjaluci: Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske; Beograd: Svet knjige: Nmlibris. 505–516. ISBN - 978-3-9504299-8-5; 978-99976-27-45-2; 978-86-7396-780-6 (M33)

2. 4. Савић [Тодоров], С., Држајић, К. (2021). Футуристичке визије Драгутина Илића: антиутопијска драма ‘После милијон година’. У: Фазловић, А. (уред.) (2021). *COVID – 19 – изазови и последице, зборник радова са IX међународног научног скупа одржаног 28. маја 2021. године*. Брчко: Европски универзитет Брчко дистрикт. 319–328. ISBN 978-99955-99-58-4 (M33)

2. 5. Савић [Тодоров], С. (2021). Природа у антиутопијској драми ‘После милијон година’ Драгутина Илића. У: Будинчић, В., Ћук, М., Ђордан, А. (уред.). *Језик, књижевност и природа: зборник радова са Девете међународне конференције Факултета за стране језике одржане 25. и 26. септембра 2020. године*. Београд: Факултет за стране језике. 184–199. ISBN - 978-86-6461-047-6 (M44)

*Напомена: У члану 22 (алинеја 3) „Правила докторских студија Универзитета у Новом Саду“ (ступно на снагу: 5.3.2021. године; примењује се од: 1.4.2021. године; измене и допуне: 27.10.2022. године; 30.3.2023. године и 28.3.2024. године) наведен је следећи (пред)услов за кандидате који бране докторску дисертацију из области друштвено-хуманистичких наука: “најмање један рад који је директно повезан са садржајем докторске дисертације, у којем је он први аутор, објављен или прихваћен за објављивање у часопису са листе часописа категорисаних од стране министарства надлежног за науку“. Комисија се определила да издвоји кандидаткињине радове под редним бројевима 1.1 и 1.2. из два разлога: а) радови су објављени у периодичним публикацијама које се налазе на листи категоризованих научних часописа Министарства за просвету, науку и технолошки развој Републике Србије б) наведени радови потврђују научну релевантност резултата, до којих је кандидаткиња дошла већ током прикупљања, класификације и анализе примарне грађе, обухваћене главним пољем истраживања у њеној докторској дисертацији.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

У докторској дисертацији под насловом „Лик владара у српској прози 19. века“ аргументовано су образложени резултати дијахронијског и синхронијског истраживања статуса лика владара у српској деветнаестовековној прози. Избор примарне и секундарне литературе, изведен је у складу са прелиминарним циљевима истраживачког подухвата. Као што су резултати кандидаткињиног рада то и потврдили, пажљива селекција релевантне истраживачке грађе представљала је добру полазну тачку за свеобухватну анализу недовољно проученог књижевноисторијског феномена, чији многобројни појавни облици у 19. веку нису били тематско-мотивско обележје само једне петичко-стилске формације или одређеног прозног жанра. Упркос изузетно обимној грађи, резултати истраживања приказани су на логичан и хронолошки прегледан начин. У веома детаљном завршном

приказу и тумачењу резултата рада на одабраној теми, кандидаткиња се определила за синтезу широког спектра књижевнотеоријских и књижевноисторијских тумачења, при чему је посебна пажња била посвећена потрази за (ауто)поетичким изходима доминације феномена негативне психолошке и морално-етичке карактеризације ликова владара у стваралаштву Герасима Зелића, Милована Видаковића, Вука Стефановића Караџића, Нићифора Нинковића, Јована Хаџића, Јована Суботића, Анке Обреновић, Јакова Игњатовића, Чедомиља Мијатовића, Владана Ђорђевића, Симе Матавуља и Пере Тодоровића. Закључци, односно резултати истраживања, научно су релевантни у мери која оправдава позитивну оцену докторске дисертације „Лик владара у српској прози 19. века“.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

На основу представљених резултата истраживања, можемо констатовати да се кандидаткиња у свим поглављима рада доследно придржавала теоријско-методолошких смерница образложених у *Уводу*, што јој је омогућило да на жанровски, поетички и естетски релевантним примерима из примарне грађе идентификује и проучи трансформације кроз које је прошао лик владара у српској прози 19. века. Границе основног поља истраживања кандидаткиња је, већ у иницијалној етапи свог рада, проширила темељном дијахронијском и синхронијском анализом феномена негативне психолошке карактеризације јунака којима је априорно додељена привилегована социјална позиција у приповедачким световима српских писаца, од Герасима Зелића и Милована Видаковића, па све до Симе Матавуља и Пере Тодоровића. Резултати истраживања, спроведеног у оквиру кандидаткињиног рада на теми „Лик владара у српској прози 19. века“, заслужују да буду оцењени као успела научна синтеза широког спектра књижевнотеоријских и књижевноисторијских тумачења српске деветнаестовековне прозе. Као посебну вредност дисертације „Лик владара у српској прози 19. века“, требало би издвојити иновативност истраживачке перспективе, односно чињеницу да је кандидаткиња задржала критичку дистанцу према општеприхваћеним научним ставовима и мишљењима о српској књижевној традицији, карактеристичним за главне токове наше књижевне историографије. Прецизније, кандидаткиња је у својим закључцима уложила велики труд како би образложила због чега управо реинтерпретација позиције лика владара, у остварењима обухваћеним темом дисертације, пружа драгоцен подстицај савременој ревалоризацији и реафирмацији српске књижевне баштине. На основу свега претходно наведеног, закључујемо да начин приказа и тумачења резултата истраживања у дисертацији „Лик владара у српској прози 19. века“ заслужује позитивну оцену.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање. Навести нумеричке податке о резултатима провере оригиналности рада и дати текстуално образложење.

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? Да

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? Да

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Поступак дијахронијске и синхронијске анализе пружио је научнорелевантне одговоре на питање кроз какве је трансформације прошао лик владара у српској прози 19. века. Прецизније, утврђена је исправност полазне хипотезе, према којој књижевна остварења српских предромантичара, романтичара и реалиста – као и аутора наклењених поетичким иновацијама карактеристичним за крај 19. и почетак 20. века – садрже довољно доказа о високом степену проблемске хомогености одабране истраживачке теме, упркос томе што већина анализираних текстова егзистира на жанровски порозној граници између фикционалне и нефикционалне прозе. Нарочита истраживачка пажња посвећена је, у овој дисертацији, тумачењу утицаја друштвено-политичког, културолошког и историјског контекста на поступак (негативне) психолошке и морално-етичке карактеризације друштвено привилегованих јунака у поетички, жанровски и естетски репрезентативним остварењима Герасима Зелића, Милована Видаковића, Вука Стефановића Караџића, Нићифора Нинковића, Јована Хаџића, Јована Суботића, Анке Обреновић, Јакова Игњатовића, Чедомиља Мијатовића, Владана Ђорђевића, Симе Матавуља и Пере Тодоровића. Мултидисциплинарни карактер остварених резултата огледа се, пре свега, у исходима темељне анализе парадигматских одлика тематске структуре литерарно уобличених студија карактера (најчешће инспирисаних драгоценим личним сведочанствима писаца, о трагичним успонима и падовима најутицајнијих припадника хијерархијски устројеног друштвеног поретка), транспонованих из деветнаестовековног контекста стварности у прозна остварења која припадају вредносном врху српске књижевне баштине. Због тога резултати истраживања могу бити примењени у савременим истраживањима српске деветнаестовековне културе, пошто пружају јединствен увид у сложену проблематку друштвених процеса који су започети управо у 19. веку. На основу свега претходно наведеног, комисија закључује да докторска дисертација „Лик владара у српској прози 19. века” представља оригиналан допринос науци због стварања хомогеног херменеутичког система, који садржи нове смернице за реафирмацију и ревалоризацију српског књижевног и културног наслеђа.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

Дисертација не садржи недостатке који су утицали на коначан исход истраживачког подухвата.

5. Образложење резултата провере оригиналности рада (нумерички и наративно):

На основу анализе извршене 14. јуна 2024. програмом IThenticate, који Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду користи за проверу оригиналности текста у докторским дисертацијама, закључено је да индекс (укупних) поклапања у раду кандидаткиње Софије П. Тодоров „Лик владара у српској прози 19. века“ износи 10%. Програм је у 122.339 речи пронашао 391 поклапање, према 77 извора. Поклапања су регистрована према следећим изворима:

<https://dev.textgridrep.org> (2%)

<https://dev.textgridrep.org/browse/3wcwx>. (2%)

<http://kaldrmaskragujevac.rs/> (2%)

<https://raw.githubusercontent.com/> (1%)

<http://ww25.ponude.biz> (1%)

<https://archive.org/> (1%)

<https://kupdf.net/> (1%)

[https://kupdf.net/download/memoari-prota-mateja-nenadovic_59fad3fde2b6f5811b600e73_pdf\(1%\)](https://kupdf.net/download/memoari-prota-mateja-nenadovic_59fad3fde2b6f5811b600e73_pdf(1%))

<https://nardus.mpn.gov.rs/> (1%).

Остала поклапања су мања од 1%.

Након анализе генерисаног извештаја, закључујемо да је софтверски програм идентификовао искључиво цитате из примарне и секундарне истраживачке грађе, односно из извора који су у дисертацији прецизно библиографски означени и одвојени од ауторског текста кандидаткиње (цитати потичу из анализираних романа, мемоара, дневника, аутобиографија, путописа и сваки од њих садржи податке о аутору, години издања и броју странице, а на исти начин је IThenticate „препознао“ цитате из стручне литературе, наведене у појединим фуснотама).

X ПРЕДЛОГ:
На основу наведеног, комисија предлаже:
а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;
б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);
в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум:

Нови Сад, 14. октобар 2024.

1. Срђан Орсић, доцент

_____, председник

2. Горан Максимовић, редовни професор

_____, члан

3. Зорица Хацић Радовић, редовни професор

_____, члан

4. Радослав Ераковић, редовни професор

_____, члан (ментор)